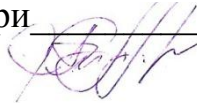

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ”
ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА
Кафедра права, філософії та політології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ”

Галузь знань – 05 Соціальні і поведінкові науки

Спеціальність - 054 Соціологія

Освітній ступінь - бакалавр

Форма навчання - денна

Форма підсумкового контролю - залік

2023-2024 навчальний рік

Робочу програма розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології
Протокол «1» від 25 серпня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: кандидат історичних наук, доцент Акименко І.М.
Мова навчання - українська

1. ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 120 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія
Рік підготовки: 2 Семестр: 4	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 20 Практичні: 20
Кількість кредитів ECTS: 4	Самостійна робота: 80 Вид контролю: залік

Мета дисципліни – з’ясування сутності і змісту освіти як соціального інституту, знайомство з основними методами соціологічних досліджень у системному вивченні явищ і процесів системи освіти, розкриття ролі і місця освіти в соціальному розвитку суспільства.

Основним завданнями при вивченні дисципліни є :

- знати історію зародження і розвитку соціологічної науки та основні етапи її розвитку;
- розуміти об’єкт і предмет соціології освіти, її місце серед соціально - гуманітарних новітніх наукових парадигм;
- вміти оцінювати здобутки та вразливості основних наукових шкіл та парадигм соціології освіти;
- мати чітке уявлення про структуру освіти як соціального інституту;
- володіти навичками проведення соціологічних досліджень

Очікуваної результати навчання.

Загальні компетентності:

ЗК01 - Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04 - Здатність бути критичним та самокритичним.

ЗК05 - Здатність спілкуватись з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей/видів економічної діяльності.)

ЗК06 - Здатність діяти соціально відповідно та свідомо.

ЗК07 - Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК08- Здатність вчитися і оволодівати сучасним знаннями.

ЗК09- Здатність використовувати інформаційні та комп’ютерні технології.

ЗК10- Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

Спеціальні компетентності:

СК01- Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03 - Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04- Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціологічну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05- Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічні дослідження.

СК06- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК08- Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати навчання.

РН01-Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН02- Розуміти історію розвитку соціології, сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН03- Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціологічних змін в Україні і світі.

РН04- Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функції соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН06- Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика виконавця) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН08- Обґрунтовувати власну позицію робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН11- Володіти навичками збору соціологічної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН12- Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назва змістових модулів і тем	кількість годин					
	денна форма					
	в тому числі					
	разом	лек.	пр.	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Тема 1.Соціологія освіти як галузь соціологічної науки.	12	2	2			8
Тема 2. Соціологічний						

зміст основних суспільних функцій освіти.	12	2	2			8
Тема 3. Співучасть школи у соціальних переміщеннях як системотворча функція освіти.	12	2	2			8
Тема 4. Особливості прояву функцій освіти на конкретній історичній стадії його розвитку	12	2	2			8
Тема 5. Еволюція суспільних функцій освіти на найближчу історичну перспективу.	12	2	2			8
Разом за модуль	60	10	10			40
Модуль 2.						
Тема 6. Комунікативна функція освіти і процес наслідування культури	12	2	2			8
Тема 7. Характер педагогічної переробки культури	12	2	2			8
Тема 8. Механізми засвоєння системою освіти нових досліджень науки, культури, форм суспільного досвіду.	12	2	2			8
Тема 9. Залежність загальних(навчальних і виховних) принципів від суспільних функцій освіти.	12	2	2			8
Тема 10. Суспільний контекст сучасних зарубіжних систем.	12	2	2			8
Разом за модуль	60	10	10			40
Всього	120	20	20			80

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічної освіти

Виникнення соціології та роль у цьому процесі О. Конта. Три рівні соціології та місце у цій структурі соціології освіти. Об'єкт та предмет

соціології освіти. Основні суспільні функції освіти. Основні принципи пізнання освітніх процесів.

Тема 2. Соціологічний зміст основних функцій освіти

Поняття "функції освіти" як соціокультурний елемент, як частина загальної культури суспільства. Класифікація функцій освіти, їх характеристика. Особливості реалізації функцій освіти.

Тема 3. Співучасть школи у соціальних переміщеннях як системотворча функція освіти

Школа як соціальний інститут. Передумова виникнення школи. Історичний розвиток шкільної освіти. Основні функції школи: селективна, комунікативна, владна, народногосподарська, гедоністична, продуктивна, інтегративна. Реалізація соціальних функцій школи. Школа як упорядник успадкування культурної спадщини.

Тема 4. Особливості прояву функцій освіти в залежності від соціального типу суспільства на конкретній історичній стадії його розвитку

Передумови виникнення освіти. Основні причини: економічні, політичні, культурні, релігійні, правові. Еволюція освітнього процесу: стародавній період, античні часи, середньовіччя. Формування контурів сучасної освіти XVI- XIX ст.. Освітній процес в Україні (еволюційний розвиток). Сучасна освіта в Україні.

Тема 5. Еволюція суспільних функцій освіти на найбільшу історичну перспективу

Основні проблеми в освіті - кризові ознаки, що притаманні більшості країн: зростання неосвіченості, відставання освіти від науки, зниження якості освіти, тощо. Роль основних суспільних функцій освіти в подальшому суспільному розвитку. Побудова системи національної освіти. Соціологічні аспекти розвитку приватної освіти в Україні.

Тема 6. Комунікативна функція освіти і процес історичного наслідування культури

Поняття "комунікативна функція освіти". Загальна характеристика даної функції. Комунікативні різновиди міжпоколінської комунікації. Види спілкування (безпосереднє, вільне. Естетичне, безконтрольне). Залучення в учбовий процес всіх засобів комунікацій: інформаційних технологій, наукомістких технологій.

Тема 7. Характер педагогічної переробки культури

Система освіти як продукт дії різноманітних чинників і типів культури. Зв'язок культури з системою освіти. Вплив чинників культури на освіту. Педагогічні критерії учбово - виховної селекції культури. Селекція у шкільному процесі. Забезпечення культурного розвитку особистості. Застосування загальнолюдських цінностей у виховному процесі.

Тема 8. Механізми засвоєння системи освіти нових досягнень науки, культури, форм суспільного досвіду

Учбово - виховний процес як один з елементів механізму засвоєння досягнень науки і культури. Вплив освіти на гармонійний розвиток соціального суб'єкта. Учбово - виховний процес як спілкування покоління, як тип культури та форма суспільного досвіду. Характерні особливості основних суб'єктів освіти. Професійні, вікові, соціально - психологічні особливості взаємного сприйняття в учбово - виховному процесі.

Тема 9. Залежність загальних принципів від суспільних функцій освіти

Освіта і матеріальне виробництво. Розвиток освіти з позиції економіки. Проблеми диференційованої освіти. Підготовка кадрів для потреб економіки. Освіта і політичний процес. Залежність розвитку освіти від політичних процесів (зміст, структура, принципи). Художньо - естетичне виховання як система культурного споживання в суспільстві.

Тема 10. Суспільний контекст сучасних зарубіжних педагогічних систем

Загальні тенденції розвитку зарубіжних педагогічних систем. Характеристика освіти в зарубіжних країнах. Негативні явища в зарубіжній педагогічній системі, шляхи їх подолання. Демократизація освіти. Структурне оновлення, демонополізація, роздержавлення монопольних систем освіти. Сучасні тенденції розвитку освіти в зарубіжних країнах)основна мета навчальних закладів, умови покращення освітнього процесу, введення системи зарубіжної якості освіти). Болонський процес.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічної науки

1. Освіта як інститут. Основна мета поняття "освіта".
2. Соціологія освіти:
 - як окрема соціологічна наука;
 - об'єкт науки;
 - предмет науки"
 - структура науки.

3. Основні суспільні функції освіти.
4. Основні принципи пізнання освітніх процесів.

Тема 2. Соціологічний зміст основних функцій освіти

1. Основні функції освіти як результат соціокультурної взаємодії людей.
2. Класифікація функцій освіти, їх характеристика.
3. Особливості реалізації функцій освіти.

Тема 3. Співучасть школи у соціальних переміщеннях як системотворча функція освіти

1. Школа як соціальний інститут. Передумови виникнення школи.
2. Основні функції школи в суспільстві, їх характеристика.
3. Специфіка соціальних функцій школи в сучасному українському суспільстві.

Тема 4. Особливості прояву функцій освіти в залежності від соціального типу суспільства на конкретній історичній стадії розвитку

1. Передумови виникнення школи.
2. Еволюція освітнього процесу.
3. Освіта в Україні на сучасному етапі.

Тема 5. Еволюція суспільних функцій освіти на найближчу перспективу

1. Основні проблеми у сфері освіти.
2. Роль основних суспільних функцій освіти в подальшому суспільному розвитку.
3. Побудова системи національної освіти.

Тема 6. Комунікативна функція освіти і процес сторичного наслідування культури

1. Поняття “комунікативна функція” освіти. Міжпоколінська комунікація як основа учбово-виховного процесу.
2. Види спілкування.
3. Залучення в учбовий процес всіх засобів комунікації.

Тема 7. Характер педагогічної переробки культури

1. Система освіти як продукт дії різноманітних чинників і типів в культурі.
2. Педагогічні критерії учбово - виховної селекції культури.
3. Загальнолюдські цінності у виховному процесі.

**Тема 8. Механізми засвоєння систем освіти нових досягнень науки ,
культури, форм суспільного ладу**

1. Учбово - виховний процес як один з елементів освіти.
2. Характерні особливості основних суб'єктів освіти.
3. Професійні, статево - вікові, соціально - психологічні особливості взаємного сприйняття в учбово - виховному процесі.

Тема 9. Залежність загальних принципів від суспільних функцій освіти

1. Освіта і матеріальне виробництво.
2. Освіта і політичний процес.
3. Художньо - естетичне виховання як система культурного споживання в суспільстві.

Тема 10. Суспільний контекст сучасних зарубіжних педагогічних систем

1. Загальні тенденції розвитку зарубіжних педагогічних систем.
2. Демократизація освіти.
3. Болонський процес: основні характеристики і проблеми.
4. Новітні методи в зарубіжних педагогічних системах.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічної науки

1. Описати позашкільні чинники розвитку освіти.

Тема 2. Соціологічний зміст освоєння функцій освіти

1. Проблеми середньої школи в теоретичних дослідженнях ЮНЕСКО

**Тема 3. Співучасть школи в соціальних переміщеннях як
системотворча функція освіти**

1. Проблема подолання відчуження школи від життя, життя від школи.

**Тема 4. Особливості прояву функцій освіти в залежності від
соціального ти суспільства на конкретній стадії розвитку**

1. Дослідження сучасних проблем шкільної і вищої освіти у вітчизняній соціології освіти.

**Тема 5. Еволюція суспільних функцій освіти на найближчу історичну
перспективу**

1. Законодавча база освітньої діяльності України.

Тема 6. Комунікативна функція освіти і процес історичного наслідування культури

1. Вчитель і учні як основні суб'єкти учбово - виховного процесу.

Тема 7. Характер педагогічної переробки культури

1. Освіта в системі людських цінностей.

Тема 8. Механізми засвоєння системою освіти новітніх досліджень науки

1. Проблема відчуження навчання і виховання у соціології культурологічного спрямування.

Тема 9. Залежність загальних принципів від суспільних функцій освіти

1. Громадянське виховання і суспільна активність особи.

Тема 10. Суспільний контекст сучасних зарубіжних педагогічних систем Соціологічні аспекти розвитку приватної освіти в Західній Європі.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання екзамену (заліку) та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота за змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5-6 балів (відмінно)**, якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань на які відповідає та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали (добре)**, якщо відповідає його в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, але не всі основні проблеми визначені чітко і неповно розкриті; студент викладає матеріал в основному аргументуючи методичні положення та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору, щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією.

Невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладення матеріалу. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **2-3 бали (задовільно)**, якщо відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал майже не аргументуючи методичні положення і не має своєї точки зору щодо більшості проблем. Студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал (незадовільно)**, якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті, доказовість викладу матеріалу і самостійне міркування відсутні; студент майже не користується соціологічною термінологією. Самостійна робота не виконана або виконана неправильно.

Рівень володіння професійно-методичного рівня визначаються під час виконання студентом практичного завдання, при виконання завдання самостійної роботи, під час складання заліку (екзамену) та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичних завдань;
- обґрунтування аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок та вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим соціологічним інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії, активації власної самостійно-пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладачів;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до заліку;
- набрати під час вивчення дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж 2 тижнів після завершення дії поважної причини і при наявності

документа - підстави (довідка, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо)

Політика щодо академічної доброчесності.

Студент керується нормами “Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в Національному університеті “ Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка (наказ ректора №383 від 27.12.2029 р. зі змінами доповненнями від 23.12.20220 р.) (<http://drive.google.com/file/d/1TggAAFOn49g08VcMdXsZHGYnNpm5LPS/view>)

У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи виконання індивідуальних завдань забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладача.

Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурному плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	KP	Зал.	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	15	25	100

Види контролю	кількість	бали	разом
Робота на практичному занятті	10	4	до 40
Самостійна робота	10	2	до 20
Підсумкова контрольна робота	1	15	до 15
Разом			до 75
Залік/екзамен		25	до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА І ECTS

Сума балів за видами навчальної діяльності	Оцінки ECTS	Оцінка національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	зараховано
75-82	C	добре	зараховано
68-74	D	задовільно	зараховано
60-67	E	задовільно	зараховано
35-59	FX	Незадовільно з	Не зараховано з

		МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО СКЛАДАННЯ	МОЖЛИВІСТЮ ПОВТОРНОГО СКЛАДАННЯ
0-39	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Освіта як соціальний інститут.
2. Соціологія освіти як окрема дисципліна.
3. Об'єкт, предмет соціології освіти.
4. Структура соціології освіти.
5. Освітні принципи пізнання освітнього процесу.
6. Класифікація функцій освіти.
7. Особливості реалізації функцій освіти.
8. Школа як соціальний інститут.
9. Основні функції школи в суспільстві.
10. Школа як регулятор відносин між великими соціальними групами в сфері суспільства.
11. Соціальна функція школи в сучасному українському суспільстві.
12. Еволюція освітнього процесу.
13. Освіта на сучасному етапі розвитку суспільства.
14. Освіта в Україні.
15. Шляхи підвищення темпів освіти.
16. Рівень загальної професійної освіти в Україні.
17. Посилення управління освітою.
18. Національне відродження України і побудова системи національної освіти.
19. Інновації в освіті.
20. Система освіти як продукт формування культури.
21. Духовні пріоритети освіти.
22. Освіта як чинник морального розвитку суспільства і особи.
23. Вчитель як посередник.
24. Особистість вчителя як елемент сучасного суспільства.
25. Учень як один з основних суб'єктів учбово - виховного процесу.
26. Педагогічне спілкування.
27. Загальні тенденції етапів соціалізації особи.
28. Сімейне виховання і формування базисних характеристик особи.
29. Гуманітаризація освіти.
30. Інформатизація освіти.

31. Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті.
32. Соціальне - виховне середовище і тип особи.
33. Загальна тенденція розвитку зарубіжної педагогічної системи.
34. Болонський процес як спроба формування спільних європейських норм освіти.
35. Вища освіта в пост- болонському просторі.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять, завдання для самостійної роботи студентів, завдання для поточного контролю знань (тести), перелік питань для підсумкового контролю знань (екзамен, залік), конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вербець В. Соціологія: навч. посібник/Вербець В., Субот О., Христю Т.- К.:Кондор, 2009- 550С.
2. Гоблик В. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навч. посібник / В. Гоблик, Т. Щербак - Мукачево: РВВ МДУ, 2021- 108С.
3. Лукашевич М.,Туленков М.,Яковенко Ю. Соціологія: основи загальної, спеціальних та галузевих теорій: підручник.- К.: Каравела, 2008.-544С.
4. Примуш М. Загальна соціологія: навч. посібник/ М. Примуш.-К.: ВД"Професіонал", 2004.- 590С.
5. Сірий Є. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посібник.- Вид.2- ге.- К.:2007.- 480С.
6. Соціологічна теорія: традиції і сучасність: навч. посібник/ За ред. А Ручки.- К.: КНУ ім. Т.Г.Шевченка, 2007.- 363С.

Додаткова:

1. Бродський Л. Про стандартизацію шкільної освіти/Шляхи освіти.- 2006.№3.- С.10-14.
2. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст..- К.: Основи, 2001- 254С.
3. Корсакові О. Склад і структура змісту шкільної освіти на різних рівнях її конструювання// Освіта і управління.- 2004.- №3-4.-с.125-132.
4. Ніколаєнко С. Вища освіта – джерело соціально - економічного і культурного розвитку суспільства. - К.:Знання,2005.-263С.
5. Слюсар Л. Освітній потенціал населення України та деякі проблеми його формування //Демографічні дослідження.- К.: Наукова думка, 2003.- Вип.25.- с.137-144.

6. Спеціальні та галузеві соціології/За ред. Пилипенко В.- К.: Каравела, 2004.-343С.
7. Філіпчук Г. Культурологічна основа сучасної освіти// Педагогічна і психологічна наука в Україні/ За ред. В. Кремень.- К.: Академія, 2007.- с.37-44.
8. Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичні забезпечення збірних тез доповідей II міжнародного науково - практичної конференції (наукове електронне видання) 15 жовтня 2020р., Київ: ДНУ ”Інститут освітньої аналітики”, 200.- 340С.